

„MARELE STEGAR AL PĂCII”: ECOUL MORȚII LUI I.V. STALIN ÎN PRESA NEOPROTESTANTĂ ROMÂNESCĂ. O ABORDARE COMPARATIVĂ

Bogdan Emanuel Răduț*

Abstract: *During the communist regime, the neo-Protestant press, like any publication printed in that era, was used as a platform for the communist regime. One such case was the death of Joseph Vissarionovich Stalin (March 5, 1953), when, in parallel to religious and doctrinal articles, space was allocated to homage articles to the deceased, using epithets that were more and more laudatory.*

The present article is an analysis of the three neo-Protestant periodicals in existence at the time, and how Stalin's death was reflected in their pages, in order to demonstrate the politicization of the church press at the time.

Keywords: neo-Protestant press (Evangelical Press), communist regime, baptist, brethren, adventist, Joseph V. Stalin.

În vârstă de 74 de ani, la 5 martie 1953, Iosif Vissarionovici Stalin (n. 18 decembrie 1878) a murit din cauza unei hemoragii cerebrale, chiar dacă s-a vehiculat cândva și ipoteza asasinării acestuia. Moartea sa a fost anunțată la radio și în presă ca un tragic eveniment, impunându-se, se subînțelege, doliu național, nu doar în Uniunea Sovietică, ci și în țările satelit ale acesteia. A doua zi, Partidul Muncitoresc Român a trecut imediat la luarea de „urgente măsuri ca pe toate sediile Partidului, U.T.M-ului și al Sindicatelor să fie arborate steaguri roșii îndoliate”, precum și „pe toate instituțiile de stat, la Sfaturi, întreprinderi, la școli, etc. să fie arborate steaguri roșii și steaguri tricolore ale Republicii îndoliate”¹. La nivel național, „în intervalul 6–9 martie, s-au desfășurat adunări, mitinguri și alte manifestări de doliu – unele spontane, cele mai multe organizate, care au adunat aproape șapte milioane de oameni, adică 40% din populația de atunci a țării”, ceea ce înseamnă că „în acel

---

* Doctorand, SCOSAAR – Școala Doctorală de Istorie și Arheologie, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București. e-mail: emy_radut@yahoo.com.

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale [infra: ANIC], Fond C.C. al P.C.R. – Secția Propagandă și Agitație, dosar nr. 50/1953, f. 4.

„Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu». Series Historica”, tom LXIV, 2025, Supliment nr. 1, p. 301-315.

an s-a înregistrat cea mai mare mobilizare populară din istoria României, cu excepția momentelor electorale și plebiscitare”².

Elogiile față de cel ce a fost, vreme de peste trei decenii, „tătuțul popoarelor”³ nu au întârziat să apară, în comunicatele C.C. al P.C.R. vorbindu-se despre „genialul conducător și învățător al oamenilor muncii din întreaga lume”, „cel mai bun prieten al poporului român”, „geniul”, „figura măreață”, „marele” etc.⁴ Lui, și armatei sale, i se datora „ajutorul părintesc, salvator”, în eliberarea patriei „de sub jugul fascismului cotropitor și al imperialismului înrobitor de popoare”. De aceea, „fiecare cetățean cinstit al patriei noastre știe că el este astăzi un om liber într-o țară liberă, că poporul nostru – stăpân pe bogățiile țării și pe destinele lui – își construiește o viață nouă, datorită lui Iosif Vissarionovici Stalin”⁵. Totul era despre el.

Deși regimul comunist din România a permis cultelor neoprotestante (baptist, adventist de ziua a șaptea, creștin după Evanghelie și penticostal), pe care le-a recunoscut în baza Decretului 177/4 august 1948 și a Decretului nr. 1203/14 noiembrie 1950⁶, existența a câte unui buletin (organ) oficial de presă, acestea au fost atent controlate și adeseori folosite ca tribună pentru „slăvirea comunismului”. Uneori mai mult, alteori mai puțin. Un astfel de exemplu a fost felul în care s-a scris despre decesul lui I.V. Stalin. Articolele de presă au conținut titluri precum: *O mare pierdere pentru apărătorul păcii*, *La moartea marelui stegar al Păcii*, *O mare pierdere pentru lume !* Două dintre articole au ocupat chiar prima pagină a oficioaselor. Analizarea acestora va evidenția modul în care Partidul, care s-a aliniat direcțiilor Moscovei, a instrumentat presa cultelor neoprotestante, și nu doar a lor, pentru a-l prezenta pe Stalin ca „omul

---

² Mariana Iancu, *Moartea unui dictator: Stalin, Führerul Roșu*, „Adevărul”, 05 martie 2023, disponibil pe <https://adevarul.ro/stiri-interne/evenimente/moartea-unui-dictator-stalin-fuhrerul-roșu-2246968.html>, accesat 21 iunie 2025.

³ Emanuel Copilaș, *Tătuțul, popoarele, istoria, memoria. Reflecții (in)oportune asupra stalinismului*, „Observator cultural”, Nr. 672, 10 mai 2013, disponibil pe <https://www.observatorcultural.ro/articol/tatucul-popoarele-istoria-memoria-2/>, accesat 10 iunie 2025.

⁴ ANIC, Fond C.C. al P.C.R. – Secția Propagandă și Agitație, dosar nr. 50/1953, f. 1 –2.

⁵ *Ibidem*, f. 2.

⁶ *Decretul nr. 177 pentru regimul general al cultelor religioase*, „Monitorul Oficial”, nr. 178 din 4 august 1948, p. 2–3 (6392–6393); *Decretul nr. 1203*, în *Legea și statutele cultelor religioase din Republica Populară Română 4*, București, Edit. Ministerului Cultelor, 1951, p. 393–394.

păcii”, în timp ce istoria îl prezintă diametral omul. Elogiile reflectă clar cultul personalității, atât de exacerbât în epocă. Publicarea acestor articole, chiar dacă au venit pe linie de partid și au fost impuse de oficialitățile vremii, sunt o mostră de adaptare și de conviețuire a credincioșilor neoprotestanți cu regimul aflat la putere.

Cercetare

Pentru analiza propusă, baza documentară a constat în cercetarea oficioaselor Cultelor Baptist, Adventist de Ziua a Șaptea și Creștin după Evanghelie, din martie 1953. Cultul Penticostal, a început editarea propriului periodic abia în septembrie 1953, cu un articol de debut politic: *Libertatea Religioasă în R.P.R.*⁷. De aceea, aria cercetării nu este una extinsă, dar a fost coroborată cu documente de arhivă, acolo unde s-au putut identifica, și cu literatura secundară de profil.

Cele trei periodice au fost, într-o ordine cronologică a apariției lor în primăvara anului 1953:

a) „Îndrumătorul Creștin Baptist”, Buletinul Cultului Creștin Baptist din R.P.R. Redacția și Administrația se aflau în București, pe Bulevardul Nicolae Titulescu nr. 50A, Raionul Stalin, redactor fiind Petre N. Popa, „însă numai după intervenția reprezentantului Ministerului Cultelor deoarece acesta a căzut la votul secret exprimat de participanții la congres[ul Cultului Creștin Baptist din R.P.R., din 9–10 decembrie 1955]”⁸. Revista era tipărită la Întreprinderea Poligrafică nr. 16 din București. Numindu-se inițial „Îndrumătorul Creștin” (1946–1949), căruia apoi i s-a adăugat și „Baptist” (1949–1991), „a fost revista cu cea mai lungă viață, ea existând într-o perioadă complicată, atât pentru țara noastră, cât și pentru comunitatea baptistă din România”⁹. Numărul studiat este cel din martie 1953, care conține opt pagini.

---

⁷ T[randafir]. Șandru, *Libertatea Religioasă în R.P.R.*, „Buletinul Cultului Penticostal”, Organul Cultului Penticostal – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din R.P.R., anul I, nr. 1, septembrie 1953, p. 1–2.

⁸ Marius Silveșan, *Bisericile Creștine Baptiste din România între persecuție, acomodare și rezistență (1948–1965)*, Târgoviște, Edit. Cetatea de Scaun, 2013, p. 138. Petre N. Popa (1912–1973), pastor, redactor al revistei cultului baptist, profesor la Seminarul Teologic Baptist din București și secretar general delegat al Cultului Creștin Baptist (1960–1962).

⁹ Vasile Bel, Constantin Ghioancă, *Literatura baptistă de limbă română din perioada 1895–1990*, Cluj-Napoca, Edit. Risoprint, 2017, p. 162.

b), „Curierul Adventist”, Organ al Cultului creștin adventist de ziua a șaptea din R.P.R. Redacția și Administrația se aflau în București, pe strada Mitropolit Ghenadie Petrescu nr. 116, Raionul Tudor Vladimirescu. Apărea sub conducerea unui comitet de redacție, iar tiparul se făcea la Întreprinderea Poligrafică nr. 2 din București. Numită inițial „Curierul Misionar” (1914–1947), sub numele „Curierul Adventist” (din 1949) publicația își continuă existența și în prezent. Reducerea publicațiilor adventiste de la zece la „un singur jurnal oficial”, în perioada comunistă, a făcut ca acesta să aibă „rolul principal de a menține unitatea, identitatea și speranța acestei biserici”¹⁰. Numărul studiat este pe lunile martie-aprilie 1953, într-un format de patru pagini.

c), „Calea Credinței”, Buletinul Uniunii Adunărilor Cultului Creștin după Evanghelie. Redacția era asigurată de Florea Moiescu, în București, pe strada Dragoș Vodă nr. 76, Raionul 1 Mai, Administrația de Gheorghe Oprea Teodorescu, tot în București, pe strada Sergent Gafton Lazăr nr. 25, Raionul Nicolae Bălcescu, iar tiparul era executat la Întreprinderea Poligrafică Nr. 3 din București¹¹. Creștinii după Evanghelie nu au publicat știrea în numărul oficial, cel din ianuarie–mai 1953 (66 de pagini), ci într-o anexă pe aceleași luni (16 pagini). De aceea, pe coperta numărului apare „CU ANEXĂ”. Primul număr a fost publicat în 1949, revista continuându-și existența și în prezent. În timpul regimului comunist, „a fost singura revistă a creștinilor după Evanghelie, permisă în acea vreme, care se adresa cititorilor ambelor ramuri, neexistând o revistă a ramurii II (creștinii după Scriptură), după cum fusese în interbelic”¹².

---

¹⁰ Corneliu-Ghiceș Fitaș, *Mișcarea adventistă de ziua a șaptea din România*, Pantelimon, Edit. Viață și Sănătate, 2018, p. 340.

¹¹ Florea Moiescu (Moise I. Florea, 1891–1979), predicator din București și redactorul revistelor „Creștinul” (1928–1941) și „Viață și lumină” (1928–1940). Gheorghe Oprea Teodorescu (1895–1982), predicator din București și administratorul revistelor „Creștinul” (1928–1941) și „Viață și lumină” (1928–1940).

¹² Bogdan Emanuel Răduț, *Revista „Calea Credinței”: 75 de ani (1949–2024)*, „Calea Credinței”, Revista Bisericii Creștine după Evanghelie, nr. 456, iulie–august 2024, p. 14–15. În perioada 1939–1990, în cadrul Asociației Religioase „Creștinii după Evanghelie”/Cultului Creștin după Evanghelie au funcționat, printr-o fuziune cerută de autorități, două ramuri: creștinii după Evanghelie (ramura I) și creștinii după Scriptură (ramura II, numiți și tudoriști).

Comparare

În „Îndrumătorul Creștin Baptist”, vestea morții lui Stalin a apărut pe prima pagină, cu o fotografie dominantă a acestuia, în chenar negru, și cu titlul *O mare pierdere pentru apărătorii păcii*¹³ (Fig. 1). Articolul, pe două coloane, este nesemnat și ocupă două pagini și jumătate din cele opt ale revistei. Practic, o treime din conținutul numărului din luna martie a fost ocupată de elogiile aduse lui Stalin.

Articolul este un exemplu de exacerbare a cultului personalității, prin folosirea de expresii precum: „marea pierdere a poporului sovietic prin încetarea din viață ... a marelui și genialului său conducător ...”, „acest nume simbolizează ceva deosebit în epoca noastră”, „valoarea genialei vieți trăite de cel care a fost ...”, „cârmuitorul popoarelor Sovietice”, „dăruindu-și întreaga sa viață glorioasă, luptei pentru fericirea popoarelor ...”, „a devenit constructorul lumii noi care a arătat cu o perspicacitate genială întregii omeniri calea eliberării de robie și asuprire, de exploatare și mizerie”, „pierdere neasemuit de grea pentru poporul sovietic”, „părinte”, „făuritor al celor mai democratice legi”, „genialul conducător al popoarelor sovietice”, „apărător al păcii”, „marelui stegar al păcii, stins din viață în culmea luptei”, „cel care a fost întotdeauna cel mai consecvent apărător al cauzei păcii”, „marele stegar al partizanilor păcii care și-a consacrat cele mai alese gânduri pentru cauza păcii popoarelor”, „voința marelui stegar al păcii”, „acest mare stegar al păcii a cărui inimă a încetat să bată”, „marelui făuritor de legi democratice și stegar al păcii”¹⁴. Este lesne de observat „limbajul de lemn” specific epocii și insistența cu care este numit „marele stegar al păcii” (de cinci ori în text).

Articolul este înțesat cu citate, cincisprezece la număr, dintre care opt sunt din cuvântările și opera lui Stalin, iar restul din „unul din cei mai apropiați colaboratori ai săi”, „una din gazetele Moscovei”, „un partizan al păcii din India îndepărtată”, „unul din marii scriitori ai poporului” ș.a. Stalin este promovată ca un adevărat lider mondial, un apărător al păcii și securității internaționale, un eliberator al popoarelor

---

¹³ *O mare pierdere pentru apărătorii păcii*, „Îndrumătorul Creștin Baptist”, Buletinul Cultului Creștin Baptist din R.P.R., anul VIII, nr. 3, martie 1953, p. 1–3. Aici, și peste tot în articol, citatele sunt preluate cu păstrarea ortografiei și gramaticii originale ale epocii.

¹⁴ *Ibidem*.

de sub jugul fascist, un făuritor de legi, un sfătuitor al studierii și folosirii energiei electrice, un om care „sub mâna lui cursul istoriei a cotit și mai puternic pe făgașul inevitabil și mult dorit de către toate popoarele lumii, care vor pacea, liniștea și buna lor stare, ele vor purta veșnic o adâncă dragoste și recunoștință pentru tot ceea ce a făcut pentru pacea, binele și fericirea lor”¹⁵. De aceea se afirma, într-un mod vădit exagerat, că „niciodată în istorie nu a fost urmat conducătorul vreunui stat, cu atâta încredere și înconjurat cu atâta dragoste de asemenea mase uriașe, și să aibă o autoritate atât de imensă în toate colțurile lumii ca genialul Stalin [...]”¹⁶.

De asemenea, în conținutul articolului se fac și referiri la libertatea religioasă, dându-se exemplu pretinsa libertate din Uniunea Sovietică, marele și strălucitul model pentru statele satelit din spatele Cortinei de Fier: „Cristalizând în altă ordine de idei principiul social-democrației în care își găsește izvor articolul 124 din Constituția U.R.S.S. care garantează deopotrivă libertatea de conștiință și cea religioasă, genialul conducător al popoarelor sovietice a spus: „Fiecare grup de persoane are dreptul să mărturisească orice religie ortodoxă, catolică sau altele. Social-democrația luptă împotriva tuturor constrângerilor religioase, ea apără întotdeauna dreptul națiunilor de a mărturisi acea religie pe care o vor”. (I.V. Stalin *Opere*, vol. II, p. 335)¹⁷.

În teorie suna bine, dar viața cotidiană din țările comuniste a arătat cu totul diferită. Represiunea religioasă, în numele ateismului și a materialismului dialectic, a fost prezentă, și este încă, în toate statele comuniste din lume. Așa-zisul apărător al libertății religioase și de conștiință a fost un mare persecutor al credincioșilor.

Apoi, un delegat anonim de la Congresul Popoarelor pentru Apărarea Păcii de la Viena (12–19 decembrie 1952)¹⁸, a scris câteva versuri, care sunt redată în articol și în care face referiri și la religie:

---

¹⁵ *Ibidem*, p. 3.

¹⁶ *Ibidem*, p. 1.

¹⁷ *Ibidem*, p. 2. Este singurul citat din articol care redă și sursa.

¹⁸ Vezi *Mesajul cultelor din Republica Populară Română trimis Congresului Popoarelor pentru Apărarea Păcii*, „Îndrumătorul Creștin Baptist”, anul VIII, nr. 1, ianuarie 1953, p. 20; *Congresul popoarelor pentru apărarea păcii*, în Idem, anul VIII, nr. 2, februarie 1953, p. 10; *Apelul adoptat de Congresul Popoarelor pentru Apărarea Păcii*, în *Ibidem*, p. 10–11; *Ecourile păcii dela congres*, în *Ibidem*, p. 10–11; *Pentru cauza sfântă a păcii. Pe marginea congresului de la Viena*, în *Ibidem*, p. 12–14; Red[acția]., *Un far al păcii. O scurtă privire asupra Congresului Popoarelor pentru*

Religiunile diferite nu ne despart.
Limbile diferite nu ne despart.
Frontierele naționale nu ne despart.
Evanghelia și Coranul nu ne despart.
Nordul, Sudul, Vestul, Estul nu ne despart¹⁹.

Articolul se încheie cu o referire la credincioșii bapțiști, care își prezintă omagiul propriu:

Credincioșii credinței creștine bapțiste împărtășesc împreună cu toți oamenii muncii regretul profund pentru încetarea din viață a marelui făuritor de legi democratice și stegar al păcii²⁰.

După articolul analizat, sunt prezentate două telegrame. Prima este din partea Uniunii Comunităților Creștine Bapțiste din R.P.R către Consiliul Unional al Creștinilor Bapțiști Evanghelicici din U.R.S.S.:

„MOSCOVA

Mal. Vuzovskii Nr. 3

Aflând cu durere încetarea din viață a marelui Stalin, Conducătorul Uniunii Sovietice, credincioșii Cultului Creștin Bapțist din Republica Populară Română împărtășesc din tot sufletul marea durere a popoarelor sovietice în care sunt cuprinși și frații de credință bapțistă din U.R.S.S. pentru pierderea iubitului lor conducător și prieten al poporului nostru.

Ne exprimăm deplina noastră solidaritate alături de frații de aceeași credință cu noi din U.R.S.S. în lupta pentru triumfarea păcii în lume condusă de marele stegar al Păcii și făuritorul legilor democratice, a cărui memorie o păstrăm.

PREȘEDINTE, Goga Dănilă

SECRETAR GENERAL, Rusu Ioan²¹.

A doua telegramă este din partea bapțiștilor din U.R.S.S., pe care aceștia au trimis-o Guvernului lor: „Consiliul Unional al Creștinilor Bapțiști Evanghelicici din U.R.S.S., copleșit de mâhnire la aflarea dureroasei vești a încetării din viață a marelui Conducător al poporului

---

Apărarea Păcii, ținut la Viena dela 12–19 Decembrie 1952, „Curierul Adventist”, anul XXXI, nr. 2, februarie 1953, p. 3–5; Red[acția]., *Marele Congres al popoarelor pentru apărarea Păcii*, „Anexă la «Calea Credinței»”, Buletinul Uniunii Adunărilor Cultului Creștin după Evanghelicie, ianuarie–mai 1953, p. 10–11.

¹⁹ *O mare pierdere pentru apărătorii păcii*, p. 3.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*. Dănilă Goga (1898–1979), pastor și președinte al Cultului Creștin Bapțist (1951–1956). Ioan Rusu (1905–1980), pastor și secretar general al Cultului Creștin Bapțist (1951–1954).

sovietic și al întregii omeniri progresiste, I.V. Stalin, își exprimă durerea sa profundă în legătură cu pierderea ireparabilă care a lovit Patria noastră iubită. Suntem siguri că înțelepciunea și eforturile guvernului cu sprijinul, unanim al poporului sovietic, vor duce până la capăt cauza glorioșilor conducători Lenin și Stalin, – construirea celei mai juste orânduiri sociale din lume.

Toate comunitățile creștine baptiste evanghelice se roagă fierbinte pentru aceasta”²².

Cele două telegrame, și conținutul lor, se înscriu în politica vremii de trimitere de telegrame și mesaje la evenimentele aniversare, ale republicii sau ale liderilor comuniști, sau funerare, precum cel de față.

Astfel, „acest articol nu numai că este unul propagandistic dar este și unul impus de către autorități”, pentru că „fără astfel de articole care se regăseau în toate buletinele oficiale ale cultelor recunoscute publicația își înceta apariția”²³.

„Curierul Adventist” a dedicat prima pagină, din cele patru, articolului *La moartea marelui stegar al Păcii*²⁴, nesemnlat și încadrat pe trei coloane (Fig. 2). Restul paginilor sunt ocupate de studii biblice sub formă de lecțiuni, cel mai probabil pentru școala de sabbat, specifică adventiștilor. Textul este prefațat și de un verset biblic: „Plângeți cu cei ce plâng”. Rom[ani] 12,15, care, de altfel, este singura menționare biblică de pe pagină. În conținutul său referirile la Stalin și la acțiunile lui, de asemenea, reflectă cultul personalității: „conducătorul lor iubit”, „bărbat de frunte”, „un prieten statornic și un sprijinitor devotat”, „genial conducător de oști”, „pierderea celui mai de frunte fiu al său”, „un prieten sincer și devotat al poporului nostru”, „stegar neînfricat al păcii”, „celui mai dârz și neînfricat luptător pentru cauza păcii”. Se afirmă că „meritele lui îl pun alături de cei mai mari luptători pentru binele omenirii” și că „oamenii cinstiți din lumea întreagă vor păstra de-apururi (sic !) vie în memoria lor amintirea acestui bărbat de frunte”. Și în acest articol se fac referiri la eliberarea de sub armatele „hitleriste cotropitoare”, ideea păcii și a prieteniei între popoare, opera de construire a socialismului²⁵.

---

²² *Ibidem*.

²³ Marius Silveșan, *op. cit.*, p. 309.

²⁴ *La moartea marelui stegar al Păcii*, „Curierul Adventist”, Organ al Cultului creștin adventist de ziua a șaptea din R.P.R., anul XXXI, nr. 3–4, martie–aprilie 1953, p. 1.

²⁵ *Ibidem*.

Totodată, se exprimă recunoștința pentru libertatea religioasă pe care au primit-o adventiștii, și pe care o leagă de armatele roșii și I.V. Stalin: „Odată cu memorabila zi de 23 August 1944, nu numai că Țara noastră a fost liberă, dar noi credincioșii adventiști de ziua a șaptea, care până aci (sic !) am fost crunt persecutați, am dobândit deplina libertate de manifestare religioasă. Odată cu această memorabilă zi, adventiștii care zăceau în închisori au fost eliberați, iar Casele de Rugăciune au fost redeschise”.²⁶.

Afirmațiile de mai sus nu sunt departe de adevăr, dar redeschiderea Caselor de Rugăciune și eliberarea credincioșilor adventiști nu i s-a datorat lui Stalin, și nici armatei roșii, ci schimbării regimului autoritar antonescian cu revenirea la regimul democrat, devenit ulterior procomunist. Dar era specific epocii ca toate realizările să le fie atribuite sovieticilor.

De asemenea, „oamenii religiei” își exprimau adeziunea la cauza păcii, al cărui exponent de seamă era văzut a fi tot Stalin: „Oamenii religiei din Țara noastră, care sprijină munca de înflorire a Patriei și care iubesc pacea, împărtășesc în totul durerea pe care o încearcă astăzi popoarele sovietice în clipa morții celui mai dârz și neînfricat luptător pentru cauza păcii. Din această nemărginită durere care umple astăzi inimile tuturor credincioșilor din Țara noastră, izvorăște hotărârea de a înmulți pe viitor strădaniile lor în slujba păcii și de a se devota tot mai mult muncii constructive, menite să aducă prosperitate și fericire R.P.R.”²⁷.

Articolul se încheie cu omagiul adventiștilor români: „În aceste momente de grea încercare pentru popoarele prietene sovietice, împreună cu sufletele doritoare de bine, închinăm și noi un gând de pioasă recunoștință celui care a fost și va rămâne neșters în amintirea noastră: Iosif Visarionovici (sic !) Stalin”²⁸.

În ceea ce-i privește pe creștinii după Evanghelie, vestea morții lui Stalin nu a ocupat un loc important în publicația lor „Calea Credinței”. De fapt, în conținutul primului număr pe anul 1953, nici măcar nu a fost amintită în vreun fel. Dar, alături de numărul oficial s-a publicat o anexă de șaisprezece pagini, care a cuprins și un text

---

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ *Ibidem.*

²⁸ *Ibidem.*

scurt: *O mare pierdere pentru lume !*²⁹, semnat C[alea]. Cred[inței]. (Fig. 3).

Acesta este diferit de cele de mai sus prin două moduri. Pe de o parte, expresiile cultului personalității sunt mai puține: „generalissimul”, „conducătorul popoarelor sovietice”, „un mare om”, „mare fiu al [lumii]”, „inițiatorul și stegarul luptei pentru apărarea și păstrarea păcii între popoare”, „omul a cărui trecere prin lume este regretată de lume”. De aceea, „această dispariție neașteptată constituie o mare și grea pierdere pentru lume: deopotrivă pentru poporul rus, pentru popoarele sovietice și pentru milioane și milioane de oameni – din toate părțile globului – cari își aveau spre dânsul îndreptate privirile, cu respect și încredere, cu nădejde și admirație”³⁰. Iar pe de altă parte, articolul în sine, ca dimensiuni, este mult mai scurt față de cele precedente, doar cinci paragrafe pe o singură coloană, și ocupă un loc marginal în conținutul anexei, mai spre finalul acesteia. Asta denotă că știrea a fost privită cu răceală.

Însă, publicarea anexei s-a soldat cu repercusiuni. Ministerul Cultelor și-a exprimat „nemulțumirea și desaprobară (sic !)” față de această situație, fapt ce a dus și la demiterea redactorului Florea Moiescu. Într-un memoriu adresat Ministerului, acesta explică culisele tipării anexei de șaisprezece pagini, „dintre cari [doisprezece pagini] cuprinzând articolele referitoare la ultimele alegeri din R.P.R. pentru Marea Adunare Națională, la lupta pentru apărarea păcii, la moartea Președintelui Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. și Apelul slujitorilor Bisericii Coreei de nord și de sud către creștinii și slujitorii din toate țările, iar restul de [patru pagini] cuprinzând articole cultice”. Aceasta a fost condiționată de „aglomerarea de material” (68 pagini) și de „apariția întârziată” a primului număr din 1953 (ianuarie-mai), și a primit „Bun de difuzat” de la Direcția Presei și Tipăriturilor din Consiliul de Miniștri. Însă, redactorul, în încercarea de a se scuza pentru că nu a știut că „Onor. Ministerul Cultelor nu ar îngădui tipărirea unei anexe la revistă”, devoalează, cel mai probabil fără să vrea, un mecanism de supraviețuire. Acesta, „personal”, a grupat într-o anexă „articolele cu caracter diferit de cuprinsul și caracterul obicinuit (sic !) al revistei «Calea Credinței»,

²⁹ *O mare pierdere pentru lume !*, „Anexă la «Calea Credinței»”, p. 11–12. Un exemplar se găsește și în ANIC, Fond Ministerul Cultelor și Artelor. Direcția Studii, dosar nr. 156/1953, f. 6–14.

³⁰ *Ibidem*.

pentru a fi cetite de marea majoritate a cetitorilor și abonaților noștri credincioși, cari tipărite în corpul revistei nu le-ar ceti decât cel mult titlurile, răsfoind marele număr de pagini apărute de data aceasta, căutând ca de obicei numai articole cultice, și acelea, nu pe toate”. Invocând faptul că „ne cunoaștem bine cetitorii”, redactorul explică și reticența credincioșilor față de articolele politice: „Ziare lumești cumpărăm și cetim noi oricând vrem, însă revista noastră creștinească, vrem să se ocupe numai cu a le (sic !) credinței !”. Însă, gruparea articolelor într-o anexă distinctă, „a fost primită acum ca o noutate de către cetitorii și abonații credincioși, și a fost cercetată cu curiozitate și interes, maicuseamă (sic !) la sate; fapt care nici pe departe nu s’ar fi întâmplat, dacă cuprinsul anexei ar fi apărut în interiorul marelui număr de pagini ale revistei apărută pe cinci luni”. De asemenea, redactorul asigură Ministerul că „anexa însoțește fără nici o excepție, Buletinul «Calea Credinței»”, cerând chiar și verificarea acestei situații prin Împuterniciții de culte de „pe teren”. În încheiere, pe lângă prezentarea scuzelor „de a fi scos recenta anexă la Buletinul «Calea Credinței»”, redactorul afirmă și regretul că „Delegația Uniunii – deci frații mei de credință – a binevoit, din exces de zel, să mă înlătore din slujba de redactor al acestui Buletin, punându-mă în disponibilitate, după un serviciu de aproape 30 de ani, acum la vârsta de 63 de ani”³¹. Cel mai probabil, pentru această abatere cineva a trebuit să fie sancționat, și acesta a fost redactorul care și-a asumat împărțirea conținutului revistei, după cum însuși mărturisește: „personal, am ținut să grupez într-o anexă”. Numerele următoare au apărut „sub conducerea unui colectiv (grup) de frați”³², după care revista a intrat într-o criză. Din vara anului 1954 până în toamna anului 1958, aceasta nu s-a mai tipărit.

De asemenea, între circularele zilnice, pe care C.C. al P.M.R. le trimitea, cu privire la felul în care trebuia evocată personalitatea lui Stalin, pentru ziua de 8 martie se prevedea păstrarea unui „minut de reculegere”, iar expunerile trebuiau să arate „greaua pierdere suferită de oamenii muncii progreseți din lumea întregă prin moartea tovarășului Stalin”³³.

³¹ ANIC, Fond Ministerul Cultelor și Artelor. Direcția Studii, dosar nr. 156/1953, f. 3–4.

³² „Calea Credinței”, Buletinul Oficial al Uniunii Adunărilor Cultului Creștin după Evanghelie din R.P.R., anul IV, nr. 6–9, iulie–septembrie 1953, p. 1.

³³ ANIC, Fond C.C. al P.C.R. – Secția Propagandă și Agitație, dosar nr. 50/1953, f. 7–8.

Cum 8 martie a căzut duminica, serviciile cultice nu au făcut excepție, după cum reiese din încheierea articolului din „Calea Credinței”:

„Pentru ziua de 6 Martie a avut loc în Capitală, convocarea unei consfătuiri a reprezentanților tuturor cultelor, unde s’a luat hotărârea ca, Duminică 8 Martie 1953 să se facă amintirea lui Iosif Vissarionovici Stalin și a meritelor sale, în toate casele de cult. Lucru pe care l-am făcut și noi în casa noastră de Adunare din str. Dragoș Vodă Nr. 76, amintind – în cuprinsul Cuvântului de zidire sufletească – calitățile de seamă omenești, ale celui dispărut. Și am încheiat cu următorul îndemn vrednic de luat în seamă: După cum acest mare om al lumii și-a avut locul „la mijloc” – locul de cinste, astfel că milioane de oameni ai lumii și-au putut îndrepta privirile spre dânsul, din toate părțile globului – tot astfel și Mântuitorul nostru Isus Hristos își are locul Său de cinste în mijlocul nostru, al credincioșilor Săi”.³⁴

Asemănarea aici dintre Stalin și Isus Hristos este regretabilă, dacă nu chiar eretică, dar este încă o mostră de compromis, după cum au fost multe în epocă și fără culori confesionale.

Și în „Îndrumătorul Creștin Baptist”, se amintește faptul că „cu prilejul încetării din viață a lui I.V. Stalin, în toate bisericile și casele de rugăciune din U.R.S.S, s’au oficiat servicii religioase speciale și au avut loc întruniri ale credincioșilor”³⁵.

Concluzii

Exacerbarea cultului personalității lui Stalin și crimele acestuia au fost denunțate la cel de-al XX-lea Congres al Partidului Comunist din Uniunea Sovietică (25 februarie 1956), în raportul secret prezentat de Nikita Sergheevici Hrusciiov (1894–1971), urmașul lui Stalin la conducerea U.R.S.S., „într-o ședință închisă”. Iar „condamnarea «cultului personalității» – termen inventat de aparatul de propagandă sovietic pentru a desemna perioada stalinistă – a luat prin surprindere pe liderii comuniști de pretutindeni”, „coborârea de pe soclu a lui Stalin a fost percepută, în primul rând, nu ca o problemă de teorie sau de istorie a comunismului, ci ca o chestiune pragmatică, a cărei esență era, mai ales în țările-satelit, rămânea sau nu la putere”³⁶.

³⁴ *O mare pierdere pentru lume !*, p. 12.

³⁵ *O mare pierdere pentru apărătorii păcii*, p. 3.

³⁶ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, ediția a IV-a revăzută și adăugită, București, Edit. Univers Enciclopedic Gollg, 2011, p. 475.

Astăzi putem să ne lăsăm purtați de valul judecății și să exprimăm fel și fel de teorii, care mai de care mai acuzatoare, pentru valsul acesta cu regimul, între acomodare și rezistență, dar istoricul trebuie să privească obiectiv. Analiza articolelor arată că repetarea titlului de „marele stegar al păcii”, regăsită în toate trei, ne poate face să înțelegem că a existat un text primus, pe care îl găsim în circularele C.C. al P.M.R. Apoi, dintre cele trei articole, două au ocupat prima pagină a oficioaselor, arătând importanța textului și urgența publicării lui, iar una a fost mai degrabă periferică. Dar publicarea lor este o veritabilă mostră de adaptare și de conviețuire a presei neoprotestante în regimul comunist. Niciun pastor sau conducător de cult nu și-a asumat semnarea lor, arătând, prin aceasta, originea politică a lor, impusă de sus în jos. Astăzi, publicarea unor asemenea texte ar părea total de neînțeles. De aceea, astfel de articole de presă se pot înscrie în politicile publice ale statului comunist de folosire a oricărui mijloc pentru a-și realiza idealurile și pentru a-și idealiza realizările.

Fig. 1. „Îndrumătorul Creștin Baptist”

Organ al Cultului creștin adventist de ziua a șaptea din R. P. R.
Redacția și Ad-ția, București, Raionul T. Vladimirescu, Str. Mitrop. Ghenadie Petrescu 116

La moartea marelui stegar al Păcii

„Plângeți cu cei ce plâng”.
Rom. 12,15 u.p.

Popoarele Uniunii Sovietice încearcă astăzi o mare durere. Conducătorul lor iubit, Iosif Visarionovici Stalin, Președintele Consiliului de Miniștri, a înecat din viață în ziua de 5 Martie a.c. Moartea acestui bărbat de frunte constituie o mare pierdere nu numai pentru popoarele Uniunii Sovietice, ci și pentru oamenii muncii de pretutindeni, care neîntrerupt, au avut în Iosif Visarionovici Stalin un prieten statornic și un sprijinitor devotat. Meritele lui îl pun alături de cei mai mari luptători pentru binele omenirii. Împreună cu Lenin, I. V. Stalin a întemeiat primul stat socialist, cel mai puternic stat din lume, luând în mână sa frâiele conducerii după moartea lui Lenin, el a continuat opera de construire a socialismului în Uniunea Sovietică. Numele lui mai este legat și de victoria forțelor Uniunii Sovietice asupra armatelor hitleriste cotoptoare. Genial conducător de oști, el a condus în timpul celui de al doilea război mondial armatele sovietice la biruință. Victoria câștigată împotriva cotoptorilor hitleriști, a scăpat omenirea de barbaria fascistă. Tot timpul vieții lui, I. V. Stalin a fost călăuzit de ideea păcii și prietenia între popoare. Pentru această idee, el a militat neîntrerupt, neprecupețind nimic. Mișcarea mondială pentru apărarea păcii care astăzi a luat o amploare atât de mare, este inspirată și își trage uriașa sa forță din mărețele

idei staliniste. Oamenii cinstiți din lumea întreagă vor păștra de-apăruri vie în memoria lor amintirea acestui bărbat de frunte.

Numele lui Iosif Visarionovici Stalin este scump și poporul nostru. Moartea lui a zguduit profund poporul nostru și l-a îndoliat inimile. Toți oamenii cinstiți din Țara noastră, împărtășesc astăzi nemărginită durere pe care o încearcă astăzi poporul sovietic prin pierderea celui mai de frunte fiu al său. I. V. Stalin a fost un prieten sincer și devotat al poporului nostru. Poporul român nu poate uita niciodată ajutorul frătesc pe care în clipele cele mai grele l-a primit din partea Uniunii Sovietice și din partea lui I. V. Stalin personal. Datorită biruinței istorice a armatelor sovietice, conduse de el, împotriva cotoptorilor fasciști, poporul nostru — ea și alte popoare — a putut deveni liber. Odată cu memorabila zi de 23 August 1944, nu numai că Țara noastră a fost liberată, dar noi credincioșii adventiști de ziua a șaptea, care până aci am fost crunt persecutați, am dobândit deplina libertate de manifestare religioasă. Odată cu această memorabilă zi, adventiștii care zăceau în închisori au fost eliberați, iar Casele de Rugăciune au fost redeschise.

După 23 August 1944 poporul român a dobândit posibilitatea de a-și lua soarta în propriile mâini și de a-și zidi o viață nouă, liberă și fericită. De

aceea oamenii muncii din Țara noastră nutresc în inimile lor o recunoștință vie lui I. V. Stalin.

Numele lui I. V. Stalin mai este scump poporului nostru — după cum dealtfel scump este tuturor popoarelor iubitoare de pace — și pentru faptul că a stat necontenit în fruntea luptei pentru pace. Stegar neînfricat al păcii, el a fost mereu în fruntea marelui front al partizanilor păcii, apărând viața pașnică a tuturor oamenilor împotriva celor ce uneltesc războaiele aducătoare de moarte, praf și ruină.

Oamenii religiei din Țara noastră, care sprijină munca de înflorire a Patriei și care iubesc pacea, împărtășesc în totul durerea pe care o încearcă astăzi popoarele sovietice în clipa morții celui mai dărz și neînfricat luptător pentru cauza păcii. Din această nemărginită durere care umple astăzi inimile tuturor credincioșilor din Țara noastră, izvorăște hotărârea de a înmulți pe viitor strădaniile lor în slujba păcii și de a se devota tot mai mult muncii constructive, menite să aducă prosperitatea și fericirea R.P.R.

În aceste momente de grea încercare pentru popoarele prietene sovietice, împreună cu toate sufletele doritoare de bine, închinăm și noi un gând de pioasă recunoștință celui care a fost și va rămâne neșters în amintirea noastră: Iosif Visarionovici Stalin.

Fig. 2. „Curierul Adventist”

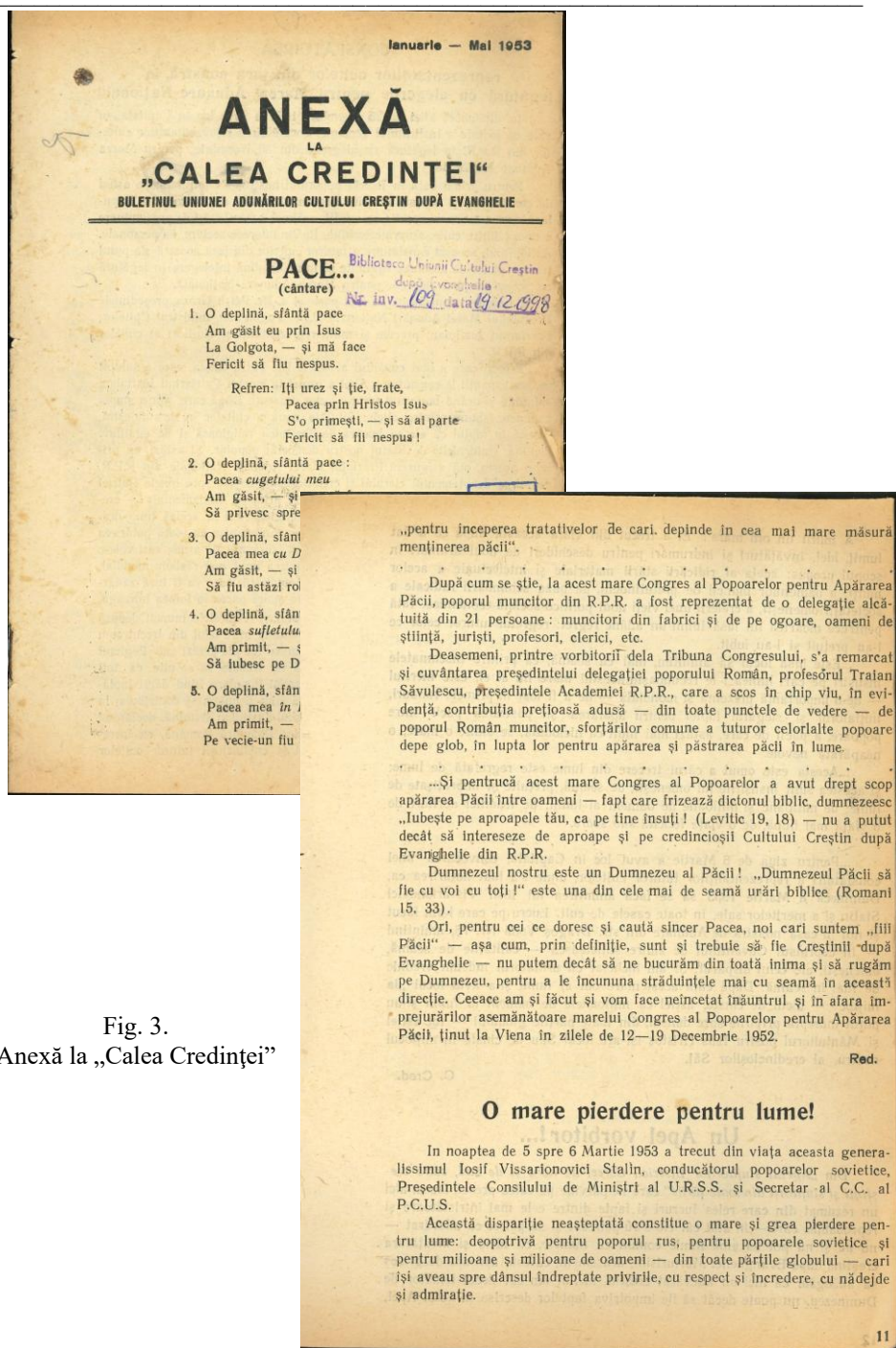

Fig. 3.
Anexă la „Calea Credinței”